

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
εκένδυνση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«“Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν” : περι-διαβάζοντας στη Θεσσαλονίκη»

Συγγραφή: ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΔΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Εφαρμογή: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΓΕΡΑΚΙΝΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

«Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν»: περι-διαβάζοντας στη Θεσσαλονίκη

Εφαρμογή σεναρίου

Αλεξάνδρα Γερακίνη

Δημιουργία σεναρίου

Ιωάννης Κονδυλόπουλος

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

3^ο Γυμνάσιο Καβάλας

Χρονολογία

Από 10-11-2014 έως 12-12-2014.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας.

II. Εικονικός χώρος: Wiki.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον εκπαιδευτικό: έπρεπε να μπορεί να διαχειρίζεται ένα περιβάλλον Wiki.

Για τους μαθητές: έπρεπε να εξοικειωθούν με το περιβάλλον Wiki, καθώς η εργασία θα συνεχιζόταν εκτός σχολικού χρόνου σε αυτό. Επομένως, απαραίτητο στοιχείο ήταν η δυνατότητα πρόσβασης όλων των μαθητών στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Ιωάννης Κονδυλόπουλος, «Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν»: περι-διαβάζοντας στη Θεσσαλονίκη, Νεοελληνική Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές του τμήματος στο οποίο εφαρμόστηκε το σενάριο προσπάθησαν να βοηθήσουν έναν (φανταστικό) συμμαθητή τους από τη Θεσσαλονίκη να ολοκληρώσει μια εργασία που (υποτίθεται ότι) του έχει ανατεθεί: με οδηγό υλικό από τις [Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα](#) δοκίμασαν ψηφιακές αναζητήσεις, διάβασαν κείμενα και περιδιάβασαν σε δρόμους της Θεσσαλονίκης, μιλώντας για τις «φυλές των σπιτιών» των Εβραίων της πόλης. Από τη Θεσσαλονίκη ξεκίνησαν τα τρένα του παραλογισμού, μεταφέροντας την πλειοψηφία του εβραϊκού πληθυσμού της πόλης στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Μέσα «στου κύκλου τα γυρίσματα», ο απλός λαός στερείται ερήμην του, λόγω των αποφάσεων κάποιων, το σημείο αναφοράς του, το πατρογονικό του σπίτι. Με τη βοήθεια ενός (επινοημένου) μαθητή από τη Θεσσαλονίκη οι συμμαθητές του από την Καβάλα μπόρεσαν να γνωρίσουν την εβραϊκή πλευρά της ιστορίας της πόλης της Θεσσαλονίκης, αλλά και να στοχαστούν για τις επιλογές των ισχυρών του κόσμου τούτου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η συνεργασία μέσω ενός Wiki ενισχύει σταδιακά την αίσθηση ότι η τάξη αποτελεί κοινότητα μάθησης και δημιουργικής συνεργασίας. Η χρήση του θεωρήθηκε απαραίτητο συστατικό του συγκεκριμένου σεναρίου, που αξιοποιεί σε ευρεία έκταση ψηφιακούς πόρους. Η συνδυαστική χρήση του Wiki με την ενότητα [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα](#) επιλέχθηκε για να καταδειχτεί η ανάγκη παράλληλης χρήσης των πιο κλειστών με τα πιο ανοιχτά-διερευνητικά περιβάλλοντα. Την ίδια λογική ακολουθεί και η σταδιακά φθίνουσα καθοδήγηση των μαθητών μας ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να εκφραστούν, όσο το δυνατόν, ελεύθερα.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο αυτό επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να διερευνήσουν τη σημασία του σπιτιού ως κέντρου της οικογενειακής ζωής,
- να γνωρίσουν μία ιδιαίτερα καθοριστική στιγμή στην ιστορία της Θεσσαλονίκης, που σχετίζεται με τον ξεριζωμό των Εβραίων κατά την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής,
- να συνειδητοποιήσουν τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης της Θεσσαλονίκης,
- να στοχαστούν για τη στέρηση που βιώνει όποιος αποκόπτεται βίαια από το σπίτι του, αλλά και για τις επιλογές εκείνων που αποφασίζουν ερήμην της ανθρωπιάς και των λαών.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με το σενάριο αυτό επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- σε συνάρτηση με τον πρώτο στόχο των γνώσεων για τον κόσμο, να διερευνήσουν τη χρήση του σπιτιού ως λογοτεχνικής κειμενικής κατασκευής, με συμβολικές προεκτάσεις,
- να έρθουν σε επαφή με τον αφηγηματικό τρόπο της περιγραφής (χώρων, αντικειμένων, προσώπων).

Γραμματισμοί

Με το σενάριο αυτό επιδιώχθηκε οι μαθητές να μπορούν:

- να αξιοποιούν ψηφιακά εργαλεία για την παραγωγή δικού τους υλικού με συγκεκριμένο θέμα (π.χ. «πίνακες ανακοινώσεων»),
- να συγγράφουν, ατομικά και ομαδικά/συνεργατικά, μέσω ενός Wiki, ηλεκτρονικές επιστολές (ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες) αλλά και κείμενα δημιουργικής γραφής,
- να μπορούν να περιγράψουν χώρους (ή πρόσωπα).

Διδακτικές πρακτικές

Κατά την πρώτη ώρα του σεναρίου, οι μαθητές, χωρισμένοι σε μικρές ομάδες, μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας ήρθαν σε μια πρώτη επαφή με το εξεταζόμενο θέμα. Η εργασία τους συνεχίστηκε, όπως και καθ' όλη τη διάρκεια του σεναρίου, στο σπίτι, στον συνεργατικό χώρο του Wiki του τμήματος. Εκεί ανήρτησαν και τις ατομικές εργασίες συγγραφής ηλεκτρονικής επιστολής, οι οποίες συζητήθηκαν στην τάξη και αξιοποιήθηκαν για το τελικό κείμενο, χάρη στο οποίο η μαθητική κοινότητα άνοιξε έναν διάλογο επικοινωνίας με έναν φανταστικό συμμαθητή από τη Θεσσαλονίκη.

Ο μαθητής αυτός επινοήθηκε ώστε να πλαισιωθεί η εργασία των ομάδων από μια συγκεκριμένη αποστολή. Πιο συγκεκριμένα, ο συνομήλικος συμμαθητής υποτίθεται πως βρισκόταν σε αμηχανία για την εργασία που του είχε ανατεθεί στο σχολείο του, η οποία σχετίζεται με την αξιοποίηση των ενοτήτων [«Λογοτεχνία και](#)

[πόλεις](#)» και [«Ιστορία και Λογοτεχνία»](#) των *Ψηφίδων για την ελληνική γλώσσα*. Το τμήμα στο οποίο εφαρμόστηκε το σενάριο συμφώνησε να βοηθήσει τον μαθητή στην εργασία του αυτή. Έτσι, οι μαθητές του τμήματος αξιοποίησαν υλικό από τους παραπάνω ιστοχώρους και εκπόνησαν εργασίες με στόχο να βοηθήσουν τον συμμαθητή τους.

Το αναγνωστικό ταξίδι ξεκίνησε από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και κατέληξε στη σημερινή εποχή, οπότε η Ελλάδα γίνεται χώρος υποδοχής μεταναστών που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Έτσι, οι μαθητές αντιλήφθηκαν ότι το πρόβλημα δεν αφορά σε ένα μακρινό για αυτούς παρελθόν, αλλά αποτελεί ένα εξίσου σύγχρονο φαινόμενο. Στο τέλος, προκειμένου να επιτευχθεί η ενσυναίσθηση, ανέλαβαν να συγγράψουν και οι ίδιοι κείμενα δημιουργικής γραφής που σχετίζονται με το θέμα της βίαιης αποκοπής από την πατρογονική εστία.

Στην αρχή, λόγω έλλειψης εξοικείωσης των μαθητών με το περιβάλλον του Wiki, η εκπαιδευτικός ανέλαβε να τους ξεναγήσει στον χώρο και ο ρόλος της ήταν πιο καθοδηγητικός. Στη συνέχεια, όμως, οι μαθητές αφέθηκαν ελεύθεροι και ανέλαβαν περισσότερες πρωτοβουλίες.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Οι ψηφιακοί πόροι που αφορούν στην πόλη της Θεσσαλονίκης από τις ενότητες [«Λογοτεχνία και πόλεις»](#) και [«Ιστορία και Λογοτεχνία»](#) των *Ψηφίδων για την Ελληνική Γλώσσα* αποτελούν χρήσιμο και πλούσιο υλικό που μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός ποικιλοτρόπως. Το υλικό αυτό σε συνδυασμό με το μυθιστόρημα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη *Ουζερί Τσιτσάνης* αποτέλεσε τη βάση του σεναρίου αυτού που έδωσε έμφαση στην ενότητα [«Μια εβραϊκή πόλη»](#) (επιμ. Ελένης Κοσμά), στην οποία γίνονται εκτενείς αναφορές στα δραματικά γεγονότα της εξόντωσης του εβραϊκού στοιχείου της πόλης από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το σπίτι ως χώρος στέγασης, ως κέντρο του οικογενειακού βίου, αλλά και πυρήνας του συλλογικού επιλέχθηκε ως ο άξονας αναφοράς του παρόντος διδακτικού σεναρίου: η επιταγμένη βίλλα της οδού Βελισαρίου 42, που περιγράφεται μυθιστορηματικά στο *Ουζερί Τσιτσάνης*, αλλά και τα σπίτια, που, κατά τον Σεφέρη, «έχουν τη φυλή τους» και αλλάζουν ενοίκους παρακολουθώντας τα γυρίσματα της Ιστορίας και τις επιλογές εκείνων που αδιαφορούν για τους συναισθηματικούς δεσμούς των ανθρώπων με τα σπίτια στα οποία γεννήθηκαν και μεγάλωσαν.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στα σχολικά ανθολόγια των δύο πρώτων τάξεων του Γυμνασίου συμπεριλαμβάνονται ενότητες υπό τον κοινό τίτλο «Η αποδημία, Ο καημός της ξενιτιάς, Ο Ελληνισμός έξω από τα σύνορα, Τα μικρασιατικά, Οι πρόσφυγες». Επίσης, το σενάριο μπορεί με κάποιες προσαρμογές να αξιοποιηθεί στην ενότητα για τη Β΄ Γυμνασίου με τίτλο «Ετερότητα στη λογοτεχνία» του Νέου Προγράμματος Σπουδών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Με τη μερική αξιοποίηση των ψηφιακών πόρων της ενότητας «Λογοτεχνία και πόλεις» και «Ιστορία και Λογοτεχνία» των *Ψηφίδων για την Ελληνική Γλώσσα* τα παιδιά ήρθαν σε επαφή με ένα περιβάλλον καλοσχεδιασμένο, αξιόπιστο και διαδραστικό. Η διδάσκουσα, κατά τη διάρκεια της περιήγησης στους χώρους αυτούς, τόνισε την ανάγκη να καταφεύγουν τα παιδιά σε ιστοχώρους που διακρίνονται για την ποιότητα και την αξιοπιστία τους.

Τέλος, θεωρήθηκε ενδεδειγμένη η συνέχιση της συνεργασίας της ομάδας στο σπίτι, ασύγχρονα, μέσω ενός Wiki. Ο συνεργατικός αυτός χώρος επιτρέπει να καλλιεργηθεί το πνεύμα συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της εκάστοτε (αναγνωστικής) κοινότητας και να συν-δημιουργηθεί υλικό εκτός σχολικού χρόνου.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Γιώργος Σκαμπαρδώνης, *Ουζερί Τσιτσάνης* (κεφ. «Στη βίλα, Βελισσαρίου 42»), 231-239. Αθήνα: Πατάκης, 2001.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

Αρωμα Λευκάδας: Σοφία Βλάχου-Πρωτόπαππα, [Πόρτες στα σπίτια των νησιών μας \(Οι πόρτες της Λευκάδας\)](#)

Padlet

Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα: «Λογοτεχνία και Πόλεις»: [«Θεσσαλονίκη-Μια εβραϊκή πόλη»](#).

[Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα: «Ιστορία και Λογοτεχνία»](#)

Τραγούδια

[«Σπίτι μου, σπιτάκι μου»](#), από τον δίσκο *Σπίτι μου, σπιτάκι μου*, μουσική: Μ. Χατζιδάκις, στίχοι: Ν. Γκάτσος, ερμηνεία: Ν. Μούσχουρη, 1972.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η ώρα

Η διδάσκουσα ανακοίνωσε στο σύνολο της τάξης ότι για τα επόμενα μαθήματα και για έναν μήνα περίπου θα ασχολούμασταν στο μάθημα της Λογοτεχνίας με ένα σενάριο που είχε ως θέμα του την προσφυγιά. Προκειμένου οι μαθητές να ανταποκριθούν στις ανάγκες του σεναρίου, θα έπρεπε να χρησιμοποιήσουν τον εικονικό χώρο του Wiki. Οι μαθητές του συγκεκριμένου τμήματος δεν είχαν εργαστεί ξανά σε ένα τέτοιο περιβάλλον και έτσι όλη η ώρα αφιερώθηκε στην εξοικείωση της τάξης με τον χώρο αυτό. Στην αίθουσα υπήρχε ο φορητός υπολογιστής της διδάσκουσας, βιντεοπροβολέας και σύνδεση στο διαδίκτυο, μέσω του κινητού τηλεφώνου της διδάσκουσας. Με πολλές τεχνικές δυσκολίες και πολλά προβλήματα η διδάσκουσα κατόρθωσε να παρουσιάσει στα παιδιά το περιβάλλον Wiki, να τους

δείξει πώς αναρτούν τις εργασίες τους, πώς σχολιάζουν και πώς συνεργάζονται για τη δημιουργία των κειμένων τους. Στη συνέχεια, έδωσε κωδικούς στους μαθητές, μερικοί από τους οποίους διατύπωσαν κάποιες ενστάσεις και κάποια καχυποψία για τον συγκεκριμένο τρόπο εργασίας.

Η πρώτη αυτή ώρα τέλειωσε με τον χωρισμό της τάξης σε ομάδες ώστε να μη χαθεί πολύτιμος χρόνος κατά την επόμενη ώρα. Η παρέμβαση της διδάσκουσας στον χωρισμό των ομάδων ήταν διακριτική και δεν προέκυψε κάποιο πρόβλημα.

2^η ώρα

Η τάξη βρισκόταν στην αίθουσα διδασκαλίας. Η διδάσκουσα έγραψε στον πίνακα τους στίχους «δεν ξέρω πολλά πράγματα από σπίτια | ξέρω πως έχουν τη φυλή τους, τίποτε άλλο» ([Γ. Σεφέρης, Κίχλη Α΄](#)). Η εκπαιδευτικός έθεσε το ερώτημα *αν τα σπίτια έχουν τη δική τους «φυλή»* και ζήτησε στο σημείο αυτό τη βοήθεια των μαθητών ώστε κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης ώρας να εξετάσουν όλοι μαζί ορισμένα στοιχεία για τη «φυλή των σπιτιών».

Στόχος αυτής της πρώτης ώρας ήταν: α) να έρθουν τα παιδιά σε πρώτη επαφή με την έννοια του σπιτιού και β) να αναζητήσουν το θέμα σε ποιήματα του Γιώργου Σεφέρη. Πιο συγκεκριμένα, τους ζητήθηκε να εκφράσουν τις πρώτες αντιδράσεις τους όταν ακούν τη λέξη «σπίτι», αλλά και να επιλέξουν έναν στίχο που εμπεριέχει τη λέξη αυτή. Μέσο για τη αποτύπωση της εργασίας κάθε ομάδας ήταν το περιβάλλον <http://padlet.com/>. Το συγκεκριμένο περιβάλλον επιλέχθηκε, διότι, μολονότι απαιτεί λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, δίνει στον χρήστη τη δυνατότητα να αναρτά (δωρεάν) στον «πίνακα ανακοινώσεων» που προσφέρει κείμενα, πολυμεσικό υλικό, υπερσυνδέσμους και φωτογραφίες. Ο ιστοχώρος αυτός θεωρήθηκε ένα εργαλείο που θα επέτρεπε στους μαθητές να εκφράσουν με λόγο και εικόνα τις πρώτες τους σκέψεις και συναισθήματα, αλλά και να αναρτήσουν, θέτοντας στη διάθεση της ολομέλειας, τα αποσπάσματα από τα ποιήματα του Σεφέρη που θα επέλεγαν κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας.

Επειδή υπήρχε ένας υπολογιστής στην αίθουσα διδασκαλίας, μόνο μία ομάδα μπόρεσε να εργαστεί με το <http://padlet.com/>, τη λειτουργία του οποίου η εκπαιδευτικός έδειξε στους μαθητές της συγκεκριμένης ομάδας. Οι υπόλοιπες ομάδες εργάστηκαν με τον κλασικό τρόπο στο τετράδιό τους.

Η πρώτη δραστηριότητα που ζητήθηκε ήταν η εξής: *Ποιες λέξεις σας έρχονται στο μυαλό, όταν ακούτε τη λέξη «σπίτι»; Να συζητήσετε με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σας και να καταγράψετε στο πάνω αριστερά άκρο του πίνακα ανακοινώσεών σας τις λέξεις αυτές σε ένα πλαίσιο με τίτλο «Πριν διαβάσουμε τα ποιήματα».*

Για την ολοκλήρωση της δραστηριότητας αυτής δόθηκαν λίγα λεπτά. Στη διάρκειά τους η εκπαιδευτικός πέρασε από τις θέσεις εργασίες, έλυσε απορίες και έδωσε διευκρινίσεις. Η εκπαιδευτικός άφησε τους μαθητές να λειτουργήσουν κυρίως αυθόρμητα.

Μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής δραστηριότητας, χωρίς να ανακοινωθούν οι λέξεις που είχαν μέχρι εκείνη τη στιγμή καταγραφεί, ώστε να μην επηρεαστούν οι ομάδες μεταξύ τους, η ολομέλεια πέρασε στη δεύτερη και τελευταία δραστηριότητα αυτής της διδακτικής ώρας. Η εκπαιδευτικός μοίρασε στους μαθητές ποιήματα του Γ. Σεφέρη, του ποιητή δηλαδή από τον οποίον αντλήθηκαν οι στίχοι με τους οποίους ξεκίνησε η συγκεκριμένη διερεύνηση κατά τα πρώτα λεπτά της διδακτικής ώρας. Τα ποιήματα τα είχε επιλέξει η ίδια η εκπαιδευτικός από τον χώρο της «[Ανεμόσκαλας](#)» και περιελάμβαναν όλα τη λέξη «σπίτι». Γιατί επιλέχθηκε ειδικά ο Σεφέρης; Ένας από τους λόγους είναι ο τρόπος με τον οποίον προσεγγίζει το θέμα: μην ξεχνάμε ότι οι εναρκτήριοι στίχοι αυτής της διδακτικής περιπέτειας είναι δικοί του αλλά και ο ίδιος, όντας Μικρασιάτης, στερήθηκε κάποια στιγμή βίαια το σπίτι των παιδικών του χρόνων.

Το ιδανικό βέβαια θα ήταν, όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο, οι μαθητές να μπορούσαν οι ίδιοι να περιηγηθούν στον χώρο της «[Ανεμόσκαλας](#)», να κάνουν οι ίδιοι την αναζήτηση και να μπορέσουν να αντιληφθούν τα οφέλη ενός τέτοιου

ψηφιακού πόρου. Αυτό όμως στάθηκε αδύνατο από τη στιγμή που οι μαθητές δεν μπορούσαν εργαστούν στο εργαστήριο της πληροφορικής. Ένα επιπλέον πρόβλημα ήταν και η έλλειψη χρόνου, καθώς ήταν αδύνατο να ολοκληρωθούν τόσες πολλές δραστηριότητες στο χρονικό διάστημα μιας διδακτικής ώρας.

Η δραστηριότητα με την οποία ασχολήθηκαν οι ομάδες ήταν η εξής: Η εκπαιδευτικός κάλεσε κάθε ομάδα να διαβάσει τα ποιήματα που μοιράστηκαν στους μαθητές σε έντυπη μορφή. Στη συνέχεια, ζήτησε, μετά από την πρώτη επαφή με τα ποιήματα του Σεφέρη, κάθε ομάδα: α) να επιλέξει ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από τα ποιήματα που της είχαν ανατεθεί προς εξέταση, στο οποίο εμπεριέχεται η λέξη «σπίτι» και να το μεταφέρει με αντιγραφή-επικόλληση σε ένα πλαίσιο μέσα στον πίνακα ανακοινώσεών της ή στο τετράδιό τους β) να επικολλήσει το υψί του ποιήματος αυτού στο συγκεκριμένο πλαίσιο ώστε να είναι εύκολη η μετάβαση της υπόλοιπης τάξης από το απόσπασμα σε ολόκληρο το ποίημα (αυτό βέβαια ίσχυσε μόνο για τη μία ομάδα που μπορούσε να εργαστεί στον υπολογιστή).

Κατά τα επόμενα λεπτά, οι μαθητές με τη βοήθεια της εκπαιδευτικού ολοκλήρωσαν τη δραστηριότητά τους τόσο στον υπολογιστή όσο και στο τετράδιό τους και είχαν αντιγράψει όλες οι ομάδες το ποίημα του Σεφέρη που είχαν επιλέξει από αυτά που τους δόθηκαν. Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι οι μαθητές ενημερώθηκαν ότι για την επόμενη φορά κάθε ομάδα έπρεπε να επισκεφθεί τον μοναδικό πίνακα ανακοινώσεων στον διαδικτυακό χώρο που είχε δημιουργηθεί και να τον συμπληρώσει ως εξής:

- α. με ένα τρίτο πλαίσιο που θα έχει τον τίτλο «Μετά την ανάγνωση του ποιήματος: το σπίτι μπορεί να είναι...» (συμπληρώνουμε λέξεις ή σκέψεις που μας γεννήθηκαν μετά την ανάγνωση του ποιήματος που επιλέξαμε στην τάξη),
- β. με πολυμεσικό υλικό (φωτογραφίες, βίντεο, τραγούδια κλπ.) που σχετίζεται με την εικόνα του «σπιτιού» που έχει αποκομίσει έως τώρα η ομάδα,

- γ. με ένα ακόμη ποίημα, αν το επιθυμούσε, αυτό που επέλεξε μετά τη δεύτερη, προσεκτικότερη, ανάγνωση των ποιημάτων που τους είχαν μοιραστεί.

Οι μαθητές ενημερώθηκαν, επίσης, ότι θα έπρεπε να είναι σε θέση να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους, καθώς το επόμενο μάθημα θα γινόταν στην αίθουσα διδασκαλίας, στην οποία θα προβάλλονταν οι πίνακες ανακοινώσεων των ομάδων (ηλεκτρονικοί και έντυποι). Η εκπαιδευτικός μάλιστα πρότεινε να αναρτηθεί ο διαδικτυακός πίνακας (padlet.jpg) στο Wiki σε σελίδα με τίτλο «Τα σπίτια έχουν τη φυλή τους».

Στη σελίδα αυτή η διδάσκουσα είχε ενσωματώσει ενδεικτικά:

- α. το τραγούδι των Μ. Χατζιδάκι-Νίκου Γκάτσου: «[Σπίτι μου, σπιτάκι μου](#)», στο οποίο αποτυπώνεται ο συναισθηματικός δεσμός του αφηγητή με το σπίτι του¹,
- β. την ανάρτηση με τίτλο «[Πόρτες στα σπίτια των νησιών μας \(Οι πόρτες της Λευκάδας\)](#)» από το ιστολόγιο «Αρωμα Λευκάδας», στην οποία, εκτός από τις καλαίσθητες φωτογραφίες από διάφορες πόρτες σπιτιών του νησιού, υπάρχει και ένα αξιόλογο κείμενο της Σοφίας Βλάχου-Πρωτόπαππα. Σε αυτό οι πόρτες των σπιτιών προβάλλονται περισσότερο ως γέφυρες ανάμεσα στο ιδιωτικό και το δημόσιο, παρά ως κάτι που περιορίζει την πρόσβαση στον «μέσα χώρο».

Έτσι, ολοκληρώθηκε η δεύτερη ώρα του σεναρίου.

3^η ώρα

Η ολομέλεια βρισκόταν στην αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος, που ήταν εφοδιασμένη με διαδραστικό πίνακα.

Ανοίγοντας τα τετράδιά τους οι μαθητές και τη συγκεκριμένη σελίδα του Wiki, στην οποία είχε ενσωματωθεί ο πίνακας ανακοινώσεων της μίας ομάδας, όλες οι ομάδες παρουσίασαν τις εργασίες τους. Κατά την αξιολόγησή τους δόθηκε έμφαση στους παρακάτω άξονες:

---

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο ta_spitia.

- α. πώς προσέγγισε κάθε ομάδα το θέμα; Κινητοποιήθηκε επαρκώς ώστε τα μέλη της να εκφράσουν τα συναισθήματα, τις ιδέες, τις εικόνες που σχημάτισαν για το θέμα με τρόπο πρωτότυπο;
- β. Το μη λεκτικό υλικό που επιλέχθηκε (βίντεο, φωτογραφίες, φόντο πίνακα) ανταποκρίνεται και συστοιχεί προς τις λέξεις και τα ποιήματα που παρατέθηκαν;
- γ. Πώς συνεργάστηκε κάθε ομάδα;

Όπως αποδείχτηκε από τις παρουσιάσεις των ομάδων, οι περισσότεροι μαθητές προσέγγισαν το θέμα αρκετά ικανοποιητικά, ενώ δύο ομάδες έγραψαν πρόχειρα κάποιες μεμονωμένες λέξεις χωρίς να εισχωρήσουν στην ουσία του θέματος. Επίσης, παρά το γεγονός ότι ο διαδικτυακός πίνακας ήταν ελεύθερος και όλοι οι μαθητές μπορούσαν να προσθέσουν ψηφιακό υλικό, λίγοι ήταν αυτοί που ασχολήθηκαν και επισκέφθηκαν το Wiki. Μία μαθήτρια ανέλαβε να αναρτήσει εκεί επιτυχώς τον διαδικτυακό πίνακα. Τέλος, οι περισσότεροι δυσκολεύτηκαν να προσεγγίσουν τα ποιήματα του Γ. Σεφέρη και θεώρησαν ότι ήταν πολύ δύσκολα. Παρόλα αυτά η διδάσκουσα δεν απογοητεύτηκε, διότι ήταν η πρώτη φορά που οι μαθητές εργάζονταν με τέτοιο τρόπο και τους ενθάρρυνε να συμμετέχουν πιο ενεργά στη νέα αυτή μαθησιακή διαδικασία, πιστεύοντας ακράδαντα ότι μπορεί να έχει γόνιμα αποτελέσματα.

Δέκα λεπτά πριν χτυπήσει το κουδούνι, η εκπαιδευτικός πήρε τον λόγο και ενημέρωσε τους μαθητές ότι για τις επόμενες έξι διδακτικές ώρες η τάξη, που είχε ήδη έλθει σε πρώτη επαφή με την έννοια του σπιτιού, θα προσέγγιζε το θέμα εκ του αντιθέτου: Τι συμβαίνει όταν κάποιος στερηθεί βίαια το σπίτι του; Ο τίτλος της νέας σελίδας που είχε ήδη ανοίξει στο Wiki ήταν πάλι δανεισμένος από την ποίηση του Σεφέρη: «Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν» (Κίχλη, Α΄).

Η διδάσκουσα παρουσίασε στον βιντεοπροβολέα τη σχετική σελίδα που έφερε ως τίτλο τον στίχο που προαναφέρθηκε και διάβασε στα παιδιά την αποστολή που είχε να διεκπεραιώσει η ολομέλεια στα επόμενα μαθήματα:

Ας υποθέσουμε ότι ένας συνομήλικός σας από τη Θεσσαλονίκη, που φοιτά, όπως κι εσείς, σε τμήμα της Β΄ Γυμνασίου, πρέπει μέσα στις επόμενες δύο εβδομάδες να συνθέσει, στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, μια εργασία για την πόλη του, όπως παρουσιάζεται σε λογοτεχνικά κείμενα, φωτογραφίες και αρχαιολογικό υλικό μέσα στον ιστοχώρο «[Λογοτεχνία και πόλεις](#)», αλλά και σε έντυπο υλικό. Ο συμμαθητής σας ονομάζεται Ίνο και είναι από τους λίγους Εβραίους που κατοικούν σήμερα στη Θεσσαλονίκη.

Ο Ίνο είναι προς το παρόν αναποφάσιτος: από πού, άραγε, να ξεκινήσει την περιπλάνησή του στην πόλη του, πού να εστιάσει και πού να καταλήξει; Αξιοποιώντας τη συζήτηση που έχει προηγηθεί στην τάξη μας κατά τα δύο τελευταία μαθήματα, ας του στείλουμε μια ηλεκτρονική επιστολή, στην οποία θα του προτείνουμε να περιορίσει την αναζήτησή του σε ένα συγκεκριμένο θέμα και να μιλήσει για τις «φυλές των σπιτιών» της Θεσσαλονίκης που σχετίζονται με γεγονότα που αφορούν στην καταγωγή του: τα σπίτια των Εβραίων. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο Ίνο θα θεωρήσει ότι η εργασία τον αφορά και θα παρακινηθεί να την υλοποιήσει.

Αποστολή του καθενός μας προς το παρόν είναι να προετοιμάσει την επιστολή αυτή στο σπίτι του και να την αναρτήσει στη σελίδα με τίτλο «Πρώτη ηλεκτρονική επιστολή» του Wiki μας πριν από το επόμενο μας μάθημα, για να αποφασίσουμε στην επόμενη συνάντησή μας ποια στοιχεία της θα αξιοποιήσουμε ώστε να συντάξουμε την τελική επιστολή που θα στείλουμε.

Στην επιστολή του ο καθένας/η καθεμιά από εσάς καλό είναι:

- να φροντίσει να συστηθούμε ώστε να ξεκινήσουμε την επικοινωνία μαζί του,
- να προτείνει, εκ μέρους της τάξης μας, το θέμα και να επιχειρηματολογήσει για την επιλογή του, χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις συζητήσεις μας και τα ποιήματα που προσπελάσαμε στα δύο προηγούμενα μαθήματα,
- να διαβεβαιώσει τον Ίνο ότι, εφόσον το επιθυμεί, η τάξη μας θα είναι παρούσα σε όλη τη διαδρομή του στους δρόμους της Θεσσαλονίκης,
- να συμπληρώσει ό,τι άλλο θεωρεί ότι θα μας βοηθήσει να πείσουμε τον Ίνο να συνεργαστεί μαζί μας, τονίζοντας ότι από τη συνεργασία μας θα ωφεληθούμε όλοι μας, καθώς χάρη σε αυτήν θα βαδίσουμε νοερά στους δρόμους της παλιάς Θεσσαλονίκης.

Η λύση του Wiki επιλέχθηκε για τους παρακάτω λόγους:

- με τη χρήση του Wiki, οι οδηγίες θα ήταν διαρκώς στη διάθεση των μικρών μαθητών ώστε να τις διαβάσουν όσες φορές επιθυμούσαν, μέσω του οικιακού υπολογιστή τους και να τις κατανοήσουν,
- με τον τρόπο αυτόν, αλλά και χάρη στο γεγονός ότι για κάθε καινούρια δραστηριότητα ανοίγαμε μια νέα σελίδα στο Wiki, καταδεικνύεται ότι δε θεωρούμε τον συνεργατικό αυτό χώρο απλό αντικείμενο της διαδικασίας, αλλά κύριο χώρο της συνεργασία μας, που έτσι συνεχίζεται ασύγχρονα και εκτός διδακτικών ωρών,
- Επιπλέον, με την ανάρτηση αυτή παρέχονται κάποια προαπαιτούμενα στοιχεία για τη συγγραφή της επιστολής.

Με τον τρόπο αυτόν έκλεισε και η τρίτη ώρα του σεναρίου.

4^η ώρα

Η τάξη είχε συγκεντρωθεί στην αίθουσα διδασκαλίας. Οι επιστολές που είχαν αναρτηθεί στο Wiki διαβάστηκαν κατά τα πρώτα είκοσι λεπτά της ώρας. Σε αντίθεση με την προηγούμενη διδακτική ώρα, στην οποία ο εκπαιδευτικός είχε επιλέξει τη σειρά προβολής των πινάκων ανακοινώσεων, τώρα δόθηκε πιο ενεργός ρόλος στους μαθητές, οι οποίοι αφέθηκαν να προτείνουν οι ίδιοι τις επιστολές που θα διαβάζονταν και των οποίων στοιχεία ή ιδέες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν. Στο Wiki είχαν αναρτηθεί πολύ αξιόλογες επιστολές, παρά τις τεχνικές δυσκολίες που είχαν αντιμετωπίσει οι μαθητές, επειδή ήταν η πρώτη φορά που το χρησιμοποιούσαν.

Επιλέχθηκαν τα αποσπάσματα εκείνα που θα αξιοποιούνταν για το τελικό κείμενο της επιστολής. Όσον αφορά στη γλώσσα και το ύφος των εργασιών, οι μαθητές απέφυγαν να χρησιμοποιήσουν εμποτίσις και τα κείμενα τους είχαν αρκετά επίσημη μορφή λόγω του γεγονότος ότι ήταν γραμμένα σε σχολικό πλαίσιο και θα μπορούσαν να τα δουν όλοι οι συμμαθητές τους. Έτσι, στο τέλος του πρώτου μέρους του μαθήματος αυτού, η τάξη είχε συναποφασίσει ποιο θα ήταν το τελικό κείμενο που υποθετικά θα στέλναμε στον Ίνο². Τέλος, μία μαθήτρια προσφέρθηκε να πληκτρολογήσει στο σπίτι της το τελικό κείμενο, αφού προχωρούσε σε υφολογική εξομάλυνση των αποσπασμάτων που είχε επιλέξει η ολομέλεια, και να το αναρτήσει στο Wiki.

Από το δεύτερο μισό της τέταρτης διδακτικής ώρας άρχισε η περιδιάβαση της τάξης στους δρόμους της Θεσσαλονίκης μέσα από τη σχετική ενότητα των *Ψηφίδων*. Η εκπαιδευτικός, προεξοφλώντας ότι ο Ίνο θα αποδεχόταν την πρόταση της τάξης για βοήθεια, παρακίνησε τα παιδιά να αρχίσει αμέσως η επεξεργασία του υλικού σχετικά με τις *φυλές των σπιτιών* της Θεσσαλονίκης. Με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα έδειξε στους μαθητές την ενότητα [«Λογοτεχνία και πόλεις»](#), περιηγήθηκε πολύ

---

² Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων το αρχείο *proti_epistoli*.

σύντομα στην ενότητα που αφορά στην «[εβραϊκή Θεσσαλονίκη](#)» και τους ενημέρωσε ότι θα αξιοποιούσαν κείμενα από αυτήν.

Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι, η διδάσκουσα άνοιξε τη σελίδα που είχε δημιουργήσει στο Wiki με τίτλο «Δεύτερη ηλεκτρονική επιστολή». Ένας μαθητής διάβασε την ατομική εργασία-αποστολή που ανατέθηκε για την επόμενη φορά:

Τώρα μπορούμε να στείλουμε στον συμμαθητή μας από τη Θεσσαλονίκη μια δεύτερη ηλεκτρονική επιστολή. Στην επιστολή αυτή θα του προτείνουμε να γράψει στην εργασία που προετοιμάζει ένα κομμάτι για τη δική του φυλή σπιτιών, αφού διαβάσουμε στο σπίτι μας λίγες σελίδες από το μυθιστόρημα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη Ουζερί Τσιτσάνης, το κεφάλαιο με τίτλο «Στη βίλα, Βελισαρίου 42» (σελ. 231-237). Στο απόσπασμα αυτό, που θα δοθεί σε λίγο φωτοτυπημένο, θα εντοπίσετε και θα υπογραμμίσετε τις περιγραφές που αφορούν στο συγκεκριμένο σπίτι. Όποια από αυτές σας έκανε εντύπωση μπορείτε να την επιλέξετε, εξηγώντας τους λόγους. Στη συνέχεια, να ενημερώσετε τον συμμαθητή σας από τη Θεσσαλονίκη για την εικόνα που σχηματίσατε για τη βίλα της οδού Βελισαρίου.

Την επιστολή του θα την αναρτήσει ο καθένας στο Wiki. Οι υπόλοιποι θα τη σχολιάσουμε με αναρτήσεις μας στην ίδια σελίδα.

Σκοπός της δεύτερης αυτής, ατομικής εργασίας, ήταν να αξιολογήσει η εκπαιδευτικός την έως τώρα πορεία κάθε μαθητή στα παρακάτω σημεία:

- ποιες από τις συμβάσεις για τη συγγραφή της ηλεκτρονικής επιστολής που συζητήθηκαν στο προηγούμενο μάθημα υιοθέτησαν οι μαθητές;
- Πώς έχουν προσλάβει οι μαθητές το κείμενο του Σκαμπαρδώνη; Σε ποια σημεία του κειμένου του Σκαμπαρδώνη εστίασαν;
- Μπορούν να εντοπίσουν τις περιγραφές σε ένα λογοτεχνικό κείμενο;

Η εκπαιδευτικός φρόντισε να ενημερώσει τους μαθητές για το στοιχείο της περιγραφής που θα αξιολογούσε. Ο σχολιασμός των δεύτερων ηλεκτρονικών επιστολών θα περιοριζόταν στο Wiki. Οι περιγραφές των παιδιών στην πλειοψηφία τους ήταν πολύ εύστοχες και σχολιάστηκαν θετικά από τη διδάσκουσα και κάποιους μαθητές³.

5^η ώρα

Η τάξη βρισκόταν στην αίθουσα διδασκαλίας. Ξαναγυρίζοντας στα κείμενα της προηγούμενης ώρας, η ολομέλεια συζήτησε, καταρχάς, κατά το πρώτο πεντάλεπτο περίπου, με άξονα τα παρακάτω ερωτήματα:

- *γιατί επιλέχθηκε, κατά τη γνώμη τους, το οίκημα της οδού Βελισαρίου ως κατοικία του διοικητή των SD Βιλτιτσένι;*
- *Πώς σχολιάζουν το γεγονός ότι ο διώκτης των Εβραίων επρόκειτο να κατοικήσει σε ένα εβραϊκό σπίτι, διακοσμημένο με γούστο, κατασκευάζοντας μάλιστα ένα εμφανιστήριο φωτογραφιών στο υπόγειο του σπιτιού αυτού;*

Για τα επόμενα λεπτά εξετάστηκε διεξοδικά το κείμενο του Σκαμπαρδώνη, με στόχο να δοθεί έμφαση στην περιγραφή και την τεχνική της. Ενδεικτικοί άξονες της εξέτασης ήταν οι εξής:

- σε ποιους χώρους κινείται ο αφηγητής;
- Συνδέεται η κίνησή του στον χώρο με τις περιγραφές του;
- Ποια μέρη του οικοδομήματος περιγράφονται;
- Ποια αντικείμενα περιγράφει ο αφηγητής;
- Πώς χρησιμοποιούνται τα επίθετα; Τι δείχνουν αυτά: χρώματα, υλικά, σχήματα, κάτι άλλο;
- Πώς χρησιμοποιούνται τα επιρρήματα; Ποια φανερώνουν τόπο και ποιος ο ρόλος τους μέσα στο κείμενο;

³ Βλ. ό.π. το αρχείο vila_velisariou.

- Πώς δηλώνεται η ανθρώπινη παρουσία (ή υποδηλώνεται η απουσία);
- Πώς φαντάζεστε τους παλαιούς ενοίκους του σπιτιού; Σε ποιον βαθμό καθορίζουν οι νέοι ένοικοι τον χαρακτήρα του συγκεκριμένου σπιτιού; Ποιες είναι οι παρεμβάσεις τους; Πόσο αναμενόμενες είναι;

Οι πρώτες ερωτήσεις είχαν ως στόχο να στρέψουν την προσοχή των παιδιών σε σημεία των περιγραφών τα οποία ενδεχομένως δεν είχαν προσέξει ή να τους βοηθήσουν να ανακαλέσουν γνώσεις τους σχετικά με την τεχνική της περιγραφής από άλλα μαθήματα και να εμβαθύνουν σε αυτή.

Θέλοντας να αναδείξει τη συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα στον χαρακτήρα και την ιστορία ενός σπιτιού, η εκπαιδευτικός έθεσε τα δύο τελευταία από τα προαναφερθέντα ερωτήματα και κάλεσε τα παιδιά να αναλογιστούν αν τα σπίτια είναι απλώς οικοδομήματα ή είναι χώροι όπου ζουν ή έχουν ζήσει άνθρωποι, αφήνοντας πίσω τους τα ίχνη της παρουσίας ή της απουσίας τους.

Το παραπάνω ερώτημα έστρεψε την προσοχή των μαθητών στους ενοίκους των σπιτιών, τους ανθρώπους που τα κατοικούν. Με την εστίαση στις περιγραφές των προσώπων που δίνονται στο συγκεκριμένο απόσπασμα, εξυπηρετήθηκε καλύτερα ο στόχος που αφορά στη λογοτεχνία, ώστε να μη δημιουργηθεί η εντύπωση σε κάποιους μαθητές ότι οι περιγραφές αφορούν μόνο σε χώρους ή αντικείμενα. Για τα επόμενα δέκα λεπτά η τάξη ασχολήθηκε με τις περιγραφές του Βιλτιτσένι, του Μπρουνερ και του Χαρσόν, που δίνονται διαδοχικά στις σελίδες 233-234 του μυθιστορήματος. Οι μαθητές του τμήματος ανταποκρίθηκαν αρκετά καλά σε αυτήν τη δραστηριότητα και έδειξαν ότι κατανοούν την τεχνική της περιγραφής. Περισσότερο τους άρεσε η σύνδεση των ανθρώπων με τα σπίτια και μάλιστα έγινε και μια πολύ ενδιαφέρουσα κουβέντα για τους λόγους που ένας Γερμανός αποφασίζει να χρησιμοποιήσει το σπίτι ενός Εβραίου για κατοικία του. Κάποιοι μαθητές εξέφρασαν την άποψη ότι με αυτόν τον τρόπο προσπαθούσαν οι Γερμανοί να δείξουν την ανωτερότητά τους και να ταπεινώσουν τους Εβραίους.

Λίγο πριν το τέλος της ώρας η εκπαιδευτικός ανέθεσε ατομική εργασία για το σπίτι, η οποία θα έπρεπε να αναρτηθεί στο Wiki σε σελίδα με τον τίτλο «Μια εβραϊκή βίβλα της Θεσσαλονίκης». Οι μαθητές κλήθηκαν, μετά από όσα συζητήθηκαν στην τάξη, να αφήσουν περισσότερο ή λιγότερο ελεύθερη τη φαντασία τους ώστε να γράψουν την περιγραφή του σπιτιού αυτού (ίσως και κάποιων από τους ενοίκους του) και να αναρτήσουν το κείμενό τους στο Wiki. Η διδάσκουσα τους ενημέρωσε ότι μπορούσαν να αξιοποιήσουν όσα στοιχεία επιθυμούσαν από το κείμενο του Σκαμπαρδώνη. Αν πάλι κάποιος ένιωθε ότι μπορούσε να περιγράψει το σπίτι εντελώς ελεύθερα, αγνοώντας το προτεινόμενο πρότυπο, ήταν ελεύθερος να το επιχειρήσει⁴.

Ο στόχος της εργασίας ήταν να ξαναγυρίσουν τα παιδιά στις περιγραφές των κειμένων και να τις μελετήσουν προσεκτικά. Κάποιοι μαθητές ανταποκρίθηκαν σε αυτήν τη δραστηριότητα με μεγαλύτερη επιτυχία παράγοντας πιο αυθεντικό λόγο, ενώ κάποιοι άλλοι έμειναν πολύ κοντά στα όσα είχαν διαβάσει. Βέβαια, παρά τις επίμονες προσπάθειες της διδάσκουσας, υπήρξαν και μαθητές που δεν επισκέφθηκαν τον χώρο του Wiki και δεν προσπάθησαν να γράψουν ούτε μία εργασία. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί μαθητές δεν μπορούσαν να αντιληφθούν την αξία του Wiki και δεν τους ήταν εύκολο να σχολιάσουν τις εργασίες των συμμαθητών τους. Ορισμένοι, μάλιστα, θεωρούσαν αρνητικό το να σχολιάζουν τις εργασίες των άλλων, ενώ άλλοι ένιωθαν πολύ αμήχανα. Πάντως, όσο περνούσαν οι μέρες, οι μαθητές αποκτούσαν όλο και μεγαλύτερη εξοικείωση με το μέσο αυτό και το χρησιμοποιούσαν με μεγαλύτερη άνεση, ενώ παράλληλα υπήρχαν και κάποιοι που πραγματικά απολάμβαναν τον συγκεκριμένο τρόπο εργασίας.

6^η-7^η ώρα

Οι μαθητές βρίσκονταν στην τάξη τους. Η έκτη και η έβδομη διδακτική ώρα του σεναρίου θα συναποτελούσαν μια ενότητα κατά την οποία η εργασία θα ξεκινούσε στην τάξη και θα συνεχιζόταν στο Wiki.

---

⁴ Βλ. ό.π. το perigrافی.

- Στόχος του σεναρίου ήταν μέσω των κειμένων τα παιδιά να μεταβούν νοερά στη Θεσσαλονίκη εκείνων των ταραγμένων εποχών, να ανασυνθέσουν τις φυλές των συγκεκριμένων σπιτιών και κυρίως να μιλήσουν για τους ανθρώπους που τελικά τα στερήθηκαν ή τα κατοίκησαν, επιχειρώντας, παράλληλα, να ανιχνεύσουν, αν ήταν δυνατόν, τα συναισθήματα των προσώπων αυτών μετά την απώλεια των πατρογονικών εστιών. Στόχος, λοιπόν, ήταν η ενσυναίσθηση.
- Επεκτείνοντας, τέλος την συζήτηση, η διδάσκουσα πρότεινε στην ομάδα να προσπαθήσει να ανιχνεύσει τα αίτια της βίαιης αποκοπής των συγκεκριμένων ανθρώπων από τα σπίτια τους. Πρόκειται, άραγε, για τον φανατισμό απέναντι στον «άλλο», τη μισαλλοδοξία, τις αποφάσεις των ισχυρών της γης ή για κάποιους άλλους λόγους που οδήγησαν τόσα άτομα στην τραγική αυτή θέση;

Η διδάσκουσα είχε αναρτήσει στη σελίδα με τίτλο «Περιδιαβάζοντας στην παλιά Θεσσαλονίκη» τους άξονες της εργασίας των ομάδων. Ένας μαθητής διάβασε την αποστολή-εργασία:

Ο Τνο έχει ήδη αποδεχθεί με μεγάλη χαρά τη βοήθεια που προτίθεσθε να του δώσετε. Άλλωστε, μπορεί να μας βοηθήσει και αυτός στην εργασία μας, καθώς γνωρίζει από πρώτο χέρι την πόλη στην οποία κατοικεί.

Πώς θα εργαστούμε; Η κάθε ομάδα θα εργαστεί με διαφορετικό κείμενο που θα της δοθεί φωτοτυπημένο. Όλα τα κείμενα προέρχονται από τις γνωστές σε εμάς Ψηφίδες και συγκεκριμένα από τις ενότητες «Λογοτεχνία και πόλεις» και «Ιστορία και Λογοτεχνία. Επιπλέον, είναι αναγκαίο η ομάδα να διαλέξει χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τα κείμενα και να τα σχολιάσει ως προς τα εξής ενδεικτικά σημεία, εφόσον, βέβαια, υπάρχουν σχετικές αναφορές:

- *ποια εικόνα των σπιτιών δίνεται σε κάθε κείμενο;*

- *Πώς περιγράφονται τα σπίτια και οι άνθρωποι που τα κατοικούν; Να δώσετε χαρακτηριστικά χωρία.*
- *Πώς βιώνουν οι άνθρωποι την καθημερινότητά τους; Ποια είναι τα συναισθήματά τους;*
- *Ποιες σκέψεις διατυπώνουν για το παρελθόν, το παρόν, το μέλλον τους, για τους ανθρώπους γύρω τους κλπ.;*
- *Ποιες είναι οι σχέσεις ανάμεσα στους κατοίκους της πόλης (μπαγιάτηδες και πρόσφυγες, ελληνικό, μουσουλμανικό και εβραϊκό στοιχείο); Πότε αναδεικνύεται και σε ποιες στιγμές υπονομεύεται ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης;*

Με την εργασία αυτή επιδιώχθηκε να υλοποιηθούν οι παρακάτω στόχοι του σεναρίου:

Σχετικά με τις γνώσεις για τον κόσμο:

- να (ξανα)διαβάσουν οι μαθητές τα ιστορικά γεγονότα για τα οποία έγινε λόγος στα προηγούμενα μαθήματα μέσα από τα νέα κείμενα που θα προσέγγιζαν,
- να εμβαθύνουν στα συναισθήματα των ενοίκων αυτών των σπιτιών ή των αφηγητών των κειμένων, να προσπαθήσουν να δουν τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται, τις ανησυχίες, τα προβλήματά τους, τις ελπίδες τους, την προσπάθειά τους να ανακαλύψουν του υπαίτιους των γεγονότων κλπ. Η ενσυναίσθηση είναι απαραίτητη για να προετοιμαστεί η τελική εργασία δημιουργικής γραφής («Τα σπίτια λένε την ιστορία τους»),
- να εστιάσουν στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης και στην υπονόμευσή του ή επανεμφάνισή του μέσα στον χρόνο.

Σχετικά με τις γνώσεις για τη λογοτεχνία:

- να εμπεδώσουν όσα είχαν συζητηθεί για την περιγραφή και την τεχνική της.

Θέματα συζήτησης:

- πώς βίωσαν, σύμφωνα με τα κείμενα, οι Εβραίοι των κειμένων τα δραματικά γεγονότα της εποχής τους; Ποια ήταν τα συναισθήματά τους; Ποιες οι σκέψεις τους σχετικά με αυτά; Ποιους θεωρούν υπαίτιους για τις συμφορές τους;

Το υλικό αυτό θα βοηθούσε τα παιδιά να υλοποιήσουν την τελική εργασία δημιουργικής γραφής («Τα σπίτια διηγούνται την ιστορία τους»). Τα κείμενα που δόθηκαν φωτοτυπημένα στους μαθητές ήταν τα εξής: «Το κρεβάτι» του Γ. Ιωάννου, «Ραχήλ» της Κ. Μητροπούλου, «Η Μεγάλη Πλατεία» του Ν. Μπακόλα, «Τηλεφωνικό κέντρο» της Ν. Κοκκαλίδου-Ναχμία από την ενότητα «[Λογοτεχνία και πόλεις](#)» και «Τζιοκόντα» (με κάποια μικρή διασκευή) του Ν. Κοκάντζη από την ενότητα «[Ιστορία και Λογοτεχνία](#)»

Σύμφωνα με το αρχικό σενάριο, οι μαθητές θα έπρεπε να εργαστούν στο εργαστήριο της πληροφορικής και να περιηγηθούν μόνοι τους στον χώρο «[Λογοτεχνία και πόλεις](#)», ώστε να διαλέξουν οι ίδιοι κείμενα και να μπορέσουν να περιδιαβούν νοερά τους δρόμους της Θεσσαλονίκης .

Αυτό όμως στη δική μας περίπτωση στάθηκε αδύνατο· έτσι οι μαθητές εργάστηκαν στην τάξη τους με φωτοτυπημένα κείμενα και προσπάθησαν να τα επεξεργαστούν με άξονα τις ερωτήσεις που τους δόθηκαν. Οι περισσότεροι μαθητές δυσκολεύτηκαν πολύ να τα κατανοήσουν παρά το γεγονός ότι η διδάσκουσα προσπάθησε να επιλέξει τα πιο εύκολα και κατανοητά, κατά την άποψή της. Στο τέλος, οι μαθητές δημιούργησαν ένα συνεργατικό κείμενο, απαντώντας στις ερωτήσεις που τους δόθηκαν, αλλά η προσέγγιση των κειμένων ήταν κάπως επιφανειακή, παρά τις συνεχείς παρεμβάσεις της διδάσκουσας και την καθοδήγησή της. Τέλος ένας μαθητής από κάθε ομάδα ανέλαβε να ανεβάσει το τελικό κείμενο στο Wiki⁵.

⁵ Βλ. ό.π. τα Thessaloniki_1 και Thessaloniki_2.

8^η ώρα

Η τάξη βρισκόταν στην αίθουσα διδασκαλίας και παρουσιάστηκαν οι εργασίες που είχαν στο μεταξύ εκπονήσει και αναρτήσει στο Wiki οι ομάδες.

Καθώς αυτή ήταν η τελευταία ώρα του σεναρίου, η τάξη ανακάλεσε τους πίνακες ανακοινώσεων, τα ποιήματα του Σεφέρη, τα κείμενα των *Ψηφίδων* και προσπάθησε για ένα περίπου δεκάλεπτο να συνοψίσει τους συμβολισμούς του σπιτιού και τη σημασία του στη ζωή του ανθρώπου. Η συζήτηση περιορίστηκε σε κάπως επιφανειακές διαπιστώσεις, μπορώ να πω, καθώς παρατηρήθηκε κόπωση της τάξης στην τελική φάση του σεναρίου. Ωστόσο, κοινή διαπίστωση όλων των μαθητών ήταν ότι όλη αυτή η διαδρομή των οχτώ διδακτικών ωρών τους προσέφερε πολύτιμες γνώσεις για ένα θέμα για το οποίο γνώριζαν ελάχιστα. Επίσης, πολλοί ήταν αυτοί που διατύπωσαν την άποψη ότι θα ήθελαν να εργαστούν ξανά με τον συγκεκριμένο τρόπο, παρά το γεγονός ότι στην αρχή είχαν εκφράσει κάποιες επιφυλάξεις.

Λίγο πριν χτυπήσει το κουδούνι, η εκπαιδευτικός ανέθεσε την τελική εργασία δημιουργικής γραφής για το σπίτι. Αυτή η εργασία θα έπρεπε αναρτηθεί στο Wiki, στη σελίδα «Τα σπίτια αφηγούνται την ιστορία τους», μέχρι το επόμενο μάθημα. Σε αυτήν κάθε μαθητής θα έπρεπε επιλέξει ένα από τα σπίτια των κειμένων ή των φωτογραφιών που γνώρισε μέσω του σεναρίου και να το αφήσει να πει την ιστορία του σε πρώτο πρόσωπο:

Το σπίτι μπορεί να περιγράψει τον εαυτό του (την εξωτερική του όψη και τον χαρακτήρα του).

Το σπίτι μπορεί να μιλήσει για τους ενοίκους του, παλιούς ή νέους, τη συμπεριφορά και τον χαρακτήρα του καθενός, τη ζωή, τα όνειρά τους, τις απογοητεύσεις τους.

Το σπίτι, ως τρίτος, μπορεί να μιλήσει για τις συνήθειες του ανθρώπινου είδους, τις επιλογές του, τις συμπεριφορές του.

Στόχοι της εργασίας ήταν:

- να ασκηθούν οι μαθητές στην περιγραφή,
- να μιλήσουν για τη σημασία του σπιτιού στη ζωή του ανθρώπου, για τα συναισθήματα που βιώνει κάποιος που το στερείται ή το αποκτά αναπάντεχα,
- να στοχαστούν, ενδεχομένως, αναφορικά με τα θέματα που συζητήθηκαν σχετικά με την ανθρώπινη φύση, τις επιλογές που οδηγούν τους ανθρώπους στην προσφυγιά ή τον αφανισμό, την επανάληψη των φαινομένων και την υιοθέτηση.

Δυστυχώς, όπως ανέφερα, επειδή οι μαθητές έδειξαν κόπωση, λίγοι ασχολήθηκαν με αυτήν την τελευταία δραστηριότητα, αν και ήταν πολύ ενδιαφέρουσα. Από όσους όμως έγραψαν το κείμενο δημιουργικής γραφής, αποδείχτηκε ότι πραγματικά μπόρεσαν και ενσωμάτωσαν τις γνώσεις όλων των προηγούμενων ωρών και εξέφρασαν πολύ όμορφα συναισθήματα⁶. Με αυτήν τη γλυκιά γεύση της ανάγνωσης των τελευταίων εργασιών έκλεισε η τελευταία ώρα του σεναρίου.

---

⁶ Βλ. ό.π. τα spiti_istoria_1 και spiti_istoria_2.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στο σενάριο έχουμε καταφύγει στη λύση της επιμόρφωσης ενός φανταστικού συνομηλίκου των μαθητών μας, τον οποίο βοηθά το τμήμα μας στη διεκπεραίωση μιας εργασίας του για την πόλη του, τη Θεσσαλονίκη. Ευχής έργο θα ήταν, στο πλαίσιο κάποιου προγράμματος συνεργασίας σχολείων της Θεσσαλονίκης και της υπόλοιπης Ελλάδας, η συνεργασία να πραγματοποιηθεί ανάμεσα σε πραγματικά πρόσωπα και ολόκληρες τάξεις, ώστε να υπάρξει αλληλεπίδραση κατά τη διερεύνηση του θέματος.

Αν μάλιστα η συνεργασία κατέληγε σε επίσκεψη των ομάδων που εφαρμόζουν το σενάριο στους τόπους που αναφέρονται στα κείμενα και σε έρευνα στο πεδίο, η εκπαιδευτική διαδικασία θα υλοποιούσε στην πράξη έναν από τους βασικούς άξονες του σεναρίου.

Μια άλλη λύση θα ήταν η διαδικτυακή επαφή (μέσω Skype) των μαθητών με Εβραίους που υπάρχουν ακόμα στη Θεσσαλονίκη ώστε να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους για το συγκεκριμένο θέμα.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο προϋποθέτει τη χρήση του Wiki από το σύνολο των μαθητών του τμήματος, προϋπόθεση που τις περισσότερες φορές είναι δύσκολο να εξασφαλιστεί. Στην κρίση της διδάσκουσας είναι, ωστόσο, ποιες εργασίες θα αναθέσει, μέσω φωτοτυπημένων κειμένων, στα παιδιά που δε διαθέτουν οικιακή πρόσβαση στο διαδίκτυο, ώστε να μη νιώσουν αυτά ότι αποκλείονται από την εκπαιδευτική διαδικασία κατά τη διάρκεια υλοποίησης του διδακτικού σεναρίου.

Επίσης, η κατά μόνας αξιοποίηση της ενότητας «[Λογοτεχνία και πόλεις](#)» από μαθητές της Β΄ Γυμνασίου είναι κάπως δύσκολη, ώστε να μπορούν να εντοπίσουν οι ίδιοι εντός μόνο δύο διδακτικών ωρών κείμενα και να παρουσιάσουν για αυτά το δικό τους πολυμεσικό υλικό.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αντωνοπούλου, Σ. 2013. *Παραδείγματα διδακτικής αξιοποίησης ψηφιακών περιβαλλόντων στα πλαίσια των τριών αλληλένδετων κύκλων*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Φρυδάκη, Ε. 2009. *Η διδασκαλία στην τομή της νεωτερικής και μετανεωτερικής σκέψης*. Αθήνα: Κριτική.